UVIC FACULTAT D'EDUCACIÓ, TRADUCCIÓ I CIÈNCIES HUMANES

L'estímul auditiu com a recurs per afavorir els processos de construcció de significat en la literatura infantil

Treball de Final de Grau en Mestre d'Educació Infantil

Laia Olea i Flores

4t MEI
Ramon Ferrer i Gràcia
Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya, 2015-2016
13-05-2016

Resum

Els sentits són la primera font de coneixement dels individus. Des de que naixem entrem en contacte amb el món a través dels sentits. Per aquest motiu és imprescindible una progressió positiva d'aquests per tal d'assolir un bon desenvolupament integral i posteriorment un bon aprenentatge. La pràctica inclosa en aquest treball pretén afirmar la hipòtesi de que l'estímul auditiu afavoreix el desenvolupament dels processos de construcció de significat en la literatura infantil. Grans teòrics, al llarg de la història, han incorporat els sentits als seus estudis i teories, tant en l'àmbit de la psicologia com en l'àmbit del desenvolupament. L'ús de diferents tipus d'estímuls sensorials ha permès comprovar la influència positiva que aquests tenen sobre les persones.

Paraules clau: literatura infantil, educació sensorial, sentits, percepció auditiva i paisatge sonor.

Abstract

The senses are the first source of people's knowledge. Since we are born we get in contact with the world through the senses. For this reason is essential a good progression of them to achieve a good integral development and later a good learning. The practice included in this project pretends to state the hypothesis that says that an auditory stimulus favours the development of the processes of building a meaning in the children literature. Big theorists, through the history, have incorporated the senses to their studies and theories, both in the psychological context and in the development one. The use of the different kinds of sensory stimulus has allowed proving the positive influence that they have on the people.

Key words: children literature, sensory education, senses, auditory perception and soundscape.

ÍNDEX

CONTINGUTS

1. INTRODUCCIÓ ..... p. 3

2. MARC TEÒRIC ..... p. 5

2.1. Literatura infantil ..... p. 5

2.1.1. La perspectiva psicològica ..... p. 7

2.1.2. La perspectiva literària ..... p. 9

2.1.3. La perspectiva social ..... p. 10

2.1.4. La perspectiva didàctica ..... p. 10

2.2. Educació sensorial ..... p. 11

2.3. Material sensorial ..... p. 13

2.4. Percepció auditiva ..... p. 14

2.5. Paisatge sonor ..... p. 16

3. MARC PRÀCTIC ..... p. 18

3.1. Mètode d'investigació ..... p. 18

3.2. Introducció a la pràctica i mostra ..... p. 21

3.3. Intervenció pràctica i representació de resultats ..... p. 26

4. CONCLUSIONS ..... p. 32

5. BIBLIOGRAFIA ..... p. 42

1. Introducció

Els sentits tenen una gran importància en el desenvolupament integral de les persones, ja que els primer contacte amb el món és a través d'aquests. Per aquest motiu, resulta de gran influència el seu treball a les aules, especialment a l'Educació Infantil.

En el període de 0-3 anys resulta molt evident l'ús de l'educació sensorial en l'ensenyament, ja que els infants encara no disposen del llenguatge per comunicar-se. En canvi, en l'etapa 3-6, com que els infants ja utilitzen el llenguatge, no es té tan en compte la seva aplicació. Això provoca una gran pèrdua d'estímuls que afavoreixin i facilitin el seu desenvolupament integral i fomentin l'interès i la motivació en l'aprenentatge.

L'objectiu principal d'aquesta investigació és demostrar la hipòtesi de que l'estímul auditiu afavoreix el desenvolupament dels processos de construcció de significat en la literatura infantil. Per arribar a aquesta conclusió he realitzat una proposta pràctica a partir de la qual he obtingut els resultats necessaris per l'anàlisi.

La pràctica es centra en dos contes tradicionals com a suport de la investigació: *La rateta presumida* i *Els músics de Bremen*. Per ambdós conte s'han plantejat tres activitats les quals es realitzen de tres formes diferents, sense estímul sensorial, amb estímul visual i amb estímul auditiu. D'aquesta manera s'obté una comparativa de resultats que permetrà demostrar o refusar la hipòtesi anteriorment citada.

Gràcies a aquesta comparativa entre els diferents tipus d'estímuls també es pot demostrar la importància que té l'educació sensorial, en general, per al desenvolupament integral dels infants, en especial el cognitiu, ja que el tema que es

tracta en aquest cas són els processos de construcció de significat que forma part del desenvolupament cognitiu de l'individu.

Paral·lelament a la pràctica proposada als infants, vaig difondre un qüestionari destinat a mestres d'Educació Infantil en actiu per tal de comprovar la importància i l'aplicació amb la qual es tracta actualment a les aules l'educació sensorial.

Aquest treball està format per diversos apartats consistents en un marc teòric, un marc pràctic i unes conclusions. El marc teòric conté algunes de les teories que han anat apareixent al llarg de la història sobre la literatura infantil i que descriuen el procés evolutiu que ha tingut aquest concepte fins l'actualitat. El concepte educació sensorial també és un dels eixos principals del treball i per aquest motiu també queda desenvolupat en el marc teòric d'aquest. Termes com material sensorial, percepció auditiva i paisatge sonor són d'altres conceptes vinculats a l'educació sensorial i a la pràctica proposada per a dur a terme aquesta investigació.

El marc pràctic descriu la proposta d'activitats que s'han dut a terme en aquesta investigació amb la finalitat de demostrar la hipòtesi plantejada en el marc teòric. Les activitats s'han realitzat en un únic grup utilitzant els contes com a suport i de manera dinàmica i motivadora pels infants. En aquest apartat s'inclouen les representacions gràfiques dels resultats obtinguts en les diverses activitats.

Les conclusions recullen la interpretació dels resultats representats en el marc pràctic contrastant-los amb les teories obtingudes en la recerca i els objectius inicials per tal de confirmar la hipòtesi plantejada.

2. Marc Teòric

2.1. Literatura Infantil

Actualment, el concepte de literatura infantil forma part d'una visió globalitzadora i és protagonista d'un gran debat en el qual es posa en dubte la seva existència. Per aquest motiu, partiré d'una cita de Cervera en la qual exposa aquestes discrepàncies: "durante largo tiempo la literatura infantil ha tenido consideración escasa e incluso algo peyorativa. Se han discutido su existencia, su necesidad y su naturaleza".[1]

A causa d'aquest conflicte existencial, apareixen definicions diverses a partir de les quals obtindrem les característiques necessàries per tal de comprendre el concepte de literatura infantil en si.

En primer lloc, m'agradaria destacar la definició del filòleg i membre de la Reial Acadèmia Espanyola i de la Reial Acadèmia de la Història, que descriu la literatura com a "la creación artística expresada en palabras, aún cuando no se hayan escrito, sino propagado de boca en boca".[2]

Més concretament, Marisa Bortolussi com a especialista en literatura defineix la literatura infantil com: "la obra estética destinada a un público infantil".[3] En aquesta definició es basa el Doctor en Filosofia i lletres Juan Cervera que en l'article defensa que es considera literatura infatil "todas las producciones que tienen como vehículo la palabra con un toque artístico o creativo y como receptor al niño".[4]

[1] CERVERA, J. *Teoria de la literatura infantil.* Bilbao: Universidad de Deusto, 1991, p. 9.
[2] MORENO, A. *Literatura infantil: introducción en su problemática, su história y su didáctica.* Cádiz: Servicio de Publicaciones UCA, 1998, p. 17.
[3] BORTOLUSSI, M. *Análisis teórico del cuento infantil.* Madrid: Alhambra, 1985, p. 16.
[4] CERVERA, J. "En torno a la literatura infantil". *CAUCE. Revista de Filología y su Didáctica.* Nº 12, 1989, p. 157-168.

En aquest article, Cervera concep la idea de literatura infantil de forma tan global que inclou, no només els gèneres més clàssics de la literatura com són la narrativa, la poesia o el teatre; sinó altres gèneres com cançons, endevinalles, còmics, i, fins i tot la televisió i el cinema, sempre i quan s'ajustin a les característiques prèviament citades en la seva definició.

Tal com exposa Moreno en una de les seves principals obres, la literatura infantil té diverses funcions: una vessant més estètica que permet el desenvolupament de la capacitat creadora i que gràcies a la pràctica habitual de la narrativa per part de l'adult proporciona a l'infant l'habilitat d'anticipar-se a l'argument i a reaccionar de forma pròpia als esdeveniments de la història; i d'altres funcions més relacionades entre sí com són la socialitzadora, l'emocional, la lingüística i l'auditiva. [5]

Tot i que les diverses funcions citades formen una unitat integradora en el desenvolupament de l'infant, les quatre darreres hi estan més directament vinculades, ja que gràcies a l'adquisició del llenguatge a través de l'escolta literària per part dels adults (funcions auditiva i lingüística), l'infant tindrà l'oportunitat de comunicar-se socialment amb les persones que l'envolten, ja siguin iguals o adults i, d'aquesta manera compartirà els seus sentiments, pensaments i emocions (funcions socialitzadora i emocional).

Jiménez Díaz defensa la idea que la literatura infantil és un potent recurs per desenvolupar l'atenció concentrada de l'infant, ja que permet atreure'l fàcilment. Aquesta atracció es fa més evident quan el material a escoltar són poesies sonores o

[5] MORENO, A. *Literatura infantil: introducción en su problemática, su história y su didáctica.* Cádiz: Servicio de Publicaciones UCA, 1998.

contes adients a la seva edat. L'atenció concentrada és molt important per obtenir un bon aprenentatge.[6]

Al llarg de la història es realitzen un gran nombre d'estudis teòrics que engloben les diferents perspectives disciplinàries entre les quals apareixen la psicològica, la literària, la pedagògica i la sociocultural.

2.1.1. La perspectiva psicològica

La literatura té un important efecte psicològic ja que implica directament les emocions tant dels lectors com dels oients.

Tal com exposa Anna Camps, existeixen dues vessants ideològicament diferenciades de la psicologia: la psicoanàlisis i el cognitivisme.[7]

Els estudis psicoanalítics impliquen els aspectes més emocionals del subjecte individual, és a dir els efectes dels contes segons la maduració afectiva dels nens/es. Freud, principal propulsor del psicoanàlisi, fou dels primers en vincular la literatura a aquesta corrent psicoanalítica tot utilitzant-la a l'hora d'il·lustrar nous conceptes. Camps exposa que, ja des de la dècada dels setanta <<...l'aplicació de les idees psicoanalítiques a la LIJ (Literatura Infantil i Juvenil) se circumscriu bàsicament al tema dels valors educatius del folklore...>>.[8]

[6] JIMÉNEZ, F. *Música y literatura para niños*. San José, Costa Rica: EUNED, 1987.
[7] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995.
[8] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995, p. 78.

Per altra banda, els estudis cognitius són actualment els més destacats en l'àmbit de la LIJ. Aquesta teoria esdevé una evolució en els estudis de la literatura infantil, ja que l'interès es centra més en el coneixement i l'aprenentatge que aquesta aporta, que no pas en l'aspecte emocional i de valors. Aquest vessant de la psicologia pretenia indagar en la construcció del significat que els humans creen a partir de la seva relació amb el món que els envolta. Les teories de Piaget van tenir molta influència en els estudis sobre la LIJ més que no pas a l'hora d'establir uns criteris per la seva producció. Gràcies a aquestes teories s'estableix la relació entre la capacitat receptiva dels contes i el grau de desenvolupament psicològic dels infants. Aquesta delimitació va permetre establir una classificació segons els nivells que posteriorment va resultar molt limitada, ja que, tal com exposa Camps, Piaget va tenir més en compte el desenvolupament lògic de l'infant que el de la seva imaginació[9], els infants mostraven capacitats per a realitzar raonament que anaven més enllà del nivell que els pertocava.

Per aquest motiu, posteriorment van aparèixer noves teories que defensaven la idea que els infants utilitzen les seves experiències en situacions socials per tal de construir la seva pròpia comprensió del món, especialment en l'àmbit social.

El principal propulsor d'aquesta teoria fou Vygotsky que durant els anys seixanta va fer difusió de la teoria psicolingüística que, a diferència de les teories anteriors, defensava el llenguatge com a eina fonamental per a l'aprenentatge.[10]

Un dels principals impulsors de la psicologia lingüística fou Applebee que, recuperant el terme "paper d'espectador" de Harding (1937), va realitzar una gran aportació en el camp de l'estudi dels processos psicològics implicats en el desenvolupament de les formes lingüístiques. Applebee es va centrar concretament en l'àmbit del

[9] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995.
[10] VYGOTSKY, L. "Interaction between learning and development". *Mind and society.* 1978, p. 79-91.

desenvolupament infantil del sentit de les històries. A través d'aquests estudis, Applebee va destacar la influència que té l'experiència a l'hora d'interpretar les històries de la literatura. Per aquest motiu, els infants construeixen significats i donen sentits diferents a les històries segons les seves experiències prèvies relacionades.[11]

La importància del context social en el desenvolupament dels processos de construcció de significat fou fortament impulsada per Vigotsky durant la dècada dels vuitanta i, posteriorment anomenada "constructivisme social" per Bruffee, ja que tal com exposa Camps <<estudiar la construcció del significat i els processos a través dels quals es creen i es negocien els significats dins d'una comunitat ha atorgat rellevància a la relació entre el pensament i el llenguatge i a l'aspecte cultural de l'aprenentatge>>.[12]

2.1.2. La perspectiva literària:

Aquesta perspectiva està basada fonamentalment en els estudis de la psicolingüística que conjuntament amb la vessant sociolingüística, l'anàlisi del discurs i la pragmàtica, entre d'altres, estableixen les relacions entre la llengua i el sistema social i cultural. Aquest fou el principal àmbit d'evolució de la perspectiva literària, ja que fins al moment no s'havia tingut en compte el context del lector i/o, en aquest cas, l'oient.

De la mateixa manera que l'experiència influeix en la interpretació de les històries, aquest efecte també sorgeix a l'inrevés, ja que la LIJ incorpora valors i elements culturals que influeixen en la vida dels infants. Aquest aspecte queda ben reflectit en la cita de Cesarini i Federicis:

> La literatura es sentida como una de las formas en que se autoorganiza y se autorrepresenta el imaginario antropológico y cultural, uno de los espacios en que las culturas se forman, se encuentran con las otras culturas, las absorben, intentan confrontarse o conquistarlas; o bien desarrollan, en su

[11] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995.
[12] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995, p. 83.

> interior, modelos alternativos a los existentes, o crean modelos e imágenes del mundo que, a través de la retórica de la argumentación y la persuasión, tratan de imponerse a los distintos estratos de público que configuran el tejido social. (Cesarini i Federicis, 2001:4).

Tal com exposa Teresa Colomer, els infants als dos anys, ja són capaços d'identificar la narració d'històries com a ús especial del llenguatge que posteriorment es convertirà en comunicació.[13]

El desenvolupament narratiu també esdevé de forma gradual. En un inici, els infants únicament són capaços de reconèixer el contingut de les imatges i no connecten les diferents escenes com a un argument conjunt. Amb el pas dels anys comencen a establir nexes causals de les situacions.

2.1.3. La perspectiva social:

Tal com he exposat anteriorment, la LIJ compta amb una gran vessant social, ja sigui pels aspectes culturals com pels valors socials que aquesta transmet.

Aquesta perspectiva està basada bàsicament en estudis estadístics que tenen en compte aspectes com les característiques socio-culturals, de gènere, edat, etc.

2.1.4. La perspectiva didàctica:

En els darrer anys, ha augmentat la vinculació entre la LIJ i l'escola, ja que els llibres d'aquest àmbit, tal com explica Camps, s'han convertit en element imprescindible en

[13] COLOMER, Teresa. "La enseñanza de la literatura como construcción del sentido". *Lectura y vida.* Nº 4, 2001, p. 2-19.

l'àmbit educatiu.[14] Per què aquesta implicació resulti positiva, cal tenir en compte les perspectives tractades anteriorment (psicològica, literària i sociològica), ja que només d'aquesta manera es potenciarà un bon desenvolupament integral de l'infant.

2.2. Educació Sensorial

L'educació sensorial és un aspecte molt important en el desenvolupament dels infants, ja que el primer contacte amb el món és a través dels sentits. Aquesta educació afavoreix el desenvolupament integral de l'individu, tant pel que fa a l'aspecte cognitiu com el motriu.

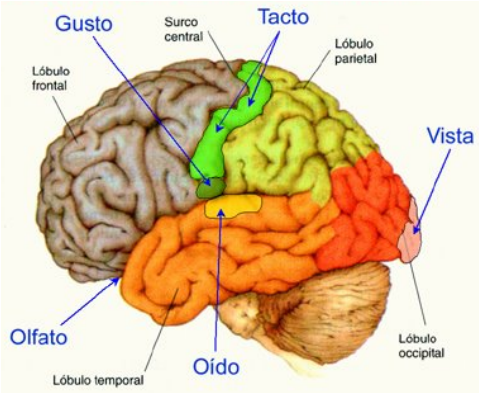

Figura 1. Els sentits en el cervell humà

Alguns autors com M. Condemarín, proposen un programa de desenvolupament sensorial en el qual distingeix la percepció hàptica (referent a l'estimulació sensorial del tacte i la cinestèsia a partir d'experiències pràctiques) que engloba tots els aspectes referents al sentit del tacte, de la percepció visual i auditiva. Per altre banda, hi ha autors que defensen el desenvolupament multisensorial, és a dir l'activitat d'aprenentatge simultània de més d'un sentit. És el cas de J. R. Gimeno, autor de teories vinculades a l'àmbit del desenvolupament-aprenentatge dels sentits, entre d'altres[15].

[14] COLOMER, Teresa. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1995.
[15] GIL, M. A. "L'educació sensorial" *Desenvolupament cognitiu i motriu.* 2010.

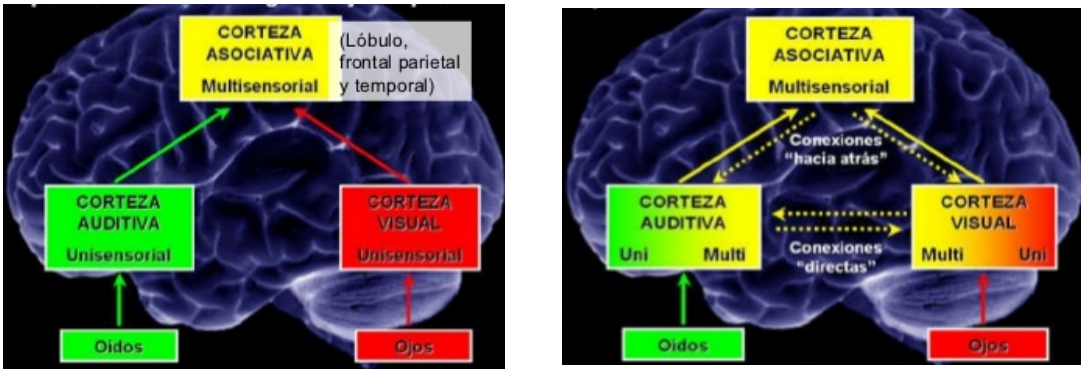

Figura 2. Diferència de connexions entre la percepció hàptica i la multisensorial.

Inicialment els mètodes per l'educació sensorial, van aparèixer com a obra d'un metge que, durant l'època de la Revolució francesa sentí la necessitat d'atendre els deficients de l'època.

Un dels primers mètodes que es van crear són els del sentit de l'oïda, amb el qual aquest metge va aconseguir que els sords hi sentissin. Posteriorment, en observar l'exitós resultat del mètode, va estendre'l a tots els altres sentits.

Montessori com a defensora de l'educació sensorial, reivindica en la seva obra principal, la idea de que fins al moment, en la psicologia experimental es procurava perfeccionar l'instrument, és a dir la gradació dels estímuls, més que no pas els mètodes de formació dels individus per a les sensacions. Per tant, hi ha més implicació en l'àmbit científic que en el pedagògic. També exposa que <<l'educació de l'oïda ens porta especialment a les relacions del subjecte amb un ambient en moviment que produeix sons i sorolls. [...] L'oïda, doncs, és un sentit que només pot rebre percepcions, si a l'entorn del subjecte hi ha moviment>>.[16]

[16] MONTESSORI, M. *La descoberta de l'infant.* Vic: Eumo Editorial, 1984, p.152.

2.3. Material Sensorial

Marion O'Donnell exposa en el llibre *Maria Montessori*, que ja, Aristòtil defensava la idea de que "tot el que sabem està inicialment en els sentits". Però no va ser fins 2000 anys més tard quan Montessori va aclarir als educadors que els sentits eren els més descuidats en el procés d'aprenentatge.[17]

Montessori fou la principal propulsora i creadora del material de desenvolupament sensorial. Tal com exposa en la seva obra principal:

> La manera com els infants utilitzaren aquests materials, les reaccions que els provocaren, la freqüència amb què feien servir aquests objectes, i sobretot els resultats de desenvolupament que proporcionarem, ens anaren oferint criteris dignes de confiança per a l'eliminació, la modificació i l'acceptació d'aquests mitjans com a material en les nostres escoles. (MONTESSORI, 115:1984).

Figura 3. Material sensorial Montessori

L'objectiu principal que va establir Montessori per a justificar la seva educació dels sentits fou "el valor obvi de l'educació i el refinament dels sentits, que allarga el camp de la perfecció, ofereix una base rica i sòlida per al desenvolupament de la

[17] O'DONNELL, M. *Maria Montessori.* Londres: Bloomsbury, 2014, p. 13.

intel·ligència"[18]. Defensa la idea de que a través del contacte i l'exploració de l'ambient, l'aspecte abstracte de la intel·ligència es fa visible i, per tant, més evident. Això potencia el valor de l'educació dels sentits i es potencien les idees fonamentals de la intel·ligència.

2.4. Percepció Auditiva

La percepció auditiva és la capacitat d'interpretar els sons que escoltem. L'oïda és un dels sentits que més informació proporciona de l'exterior, juntament amb la vista.

Dins la percepció auditiva s'engloben diferents aspectes a desenvolupar: la discriminació i agudesa auditiva, la memòria auditiva i l'atenció auditiva.

El concepte de so ha estat sotmès a una gran evolució en la qual es contraposen diverses teories. Plató, ja que la seva obra *República,* i altres obres antigues com els Llibres de l'Antic Testament, descriuen parcialment pràctiques musicals dels antics egipcis i jueus per tal, simplement, de presentar-les dins d'un context en concret. En contraposició, posteriorment apareixen tractats medievals en els quals consten reflexions sobre el poder i l'ús de la música en la formació de les persones. Aquesta teoria resulta tan extensa que fins i tot en un gran nombre de llibres de l'alçada de l'Evangeli de Sant Joan o el Gènesi, entre d'altres, trobem referències al poder inicial de creació a través del so i la paraula.

En moltes d'aquestes obres en les quals es fa referència al fenomen del so, s'atribueix el poder esmenat al fet que l'ésser humà no té capacitat física per tal d'aïllar-se del so ambiental, per tant estem indirectament obligats a escoltar-los. Gustems exemplifica

[18] MONTESSORI, M. *La descoberta de l'infant.* Vic: Eumo Editorial, 1984, p. 115.

aquesta idea fent referència a Ulisses i el cant de les sirenes, i d'altres refranys com el mite d'Orfeu, que amb la seva veu amansava les feres, i el flautista d'Hammelin que atreia els éssers viu que tenia al seu voltant amb el so de la flauta. En tots aquests casos s'amplifica el poder del so com a força o poder extraordinari sobre les persones com a element fonamental a l'inici del món. [19] Per aquest motiu Schaffer exposa: "la música és una forma d'escoltar el món", [20] ja que com explica Gustems, la música és la representació de l'organització humana del so amb la intenció de produir un efecte conscient sobre l'oient.

Tal com exposa José Luis Carles, determinats sons consten d'elements sonors simbòlics, informació que amplia fent referència a una cita literal de Schafer en la que defensa la teoria de que aquests elements simbòlics "provoquen en nosaltres emocions i sentiments que van més enllà de les seves pròpies característiques físiques...". [21] Carles també destaca que els sons tenen una gran capacitat per induir situacions estètiques, ja sigui una música, una veu coneguda o una so de la natura. [22]

El concepte d'estètica des del punt de vista de la consciència, ens reporta de nou a Murray Schaffer que ja, als anys setanta incorpora una idea innovadora que consistia en vincular els sons quotidians a una escolta estètica. Aquesta és la principal vinculació amb l'àmbit del paisatge sonor, ja que Schaffer defineix aquest concepte com a un ambient sonor en el qual cal destacar la manera en la qual un individu o una societat el percep i l'interpreta. Carles exposa una cita molt interessant i aclaridora que diu: "El

[19] GUSTEMS, J. "L'entorn sonor, un element educatiu de primer ordre". *Temps d'educació.* Nº 25, 2001, p. 78.
[20] GUSTEMS, J. "L'entorn sonor, un element educatiu de primer ordre". *Temps d'educació.* Nº 25, 2001, p. 79.
[21] CARLES, J. L. "L'estètica dels sons a la vida quotidiana". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 2005, num. 26, p. 53.
[22] CARLES, J. L. "L'estètica dels sons a la vida quotidiana". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 2005, num. 26, p. 51.

paisatge sonor s'erigeix en una composició oberta a tothom en què qualsevol pot ser compositor".[23]

2.5. Paisatge Sonor

Murray Schaffer, fou l'impulsor del concepte de paisatge sonor, o "soundscape". Sol Rezza defineix aquest mot com a "un so o una combinació de sons o les formes que sorgeixen d'una immersió en el medi ambient".[24] Tal com exposa l'autora de l'article, el paisatge sonor engloba tant la vessant acústica del medi ambient, és a dir els sons naturals com els dels animals entre d'altres; com la vessant dels sons ambientals creats pels humans com les composicions musicals o els sons d'activitats humanes com les converses entre d'altres. En definitiva, el paisatge sonor fa referència al so o conjunt de sons característics d'un entorn específic que descriuen o donen sentit a un lloc.

Actualment, s'ha experimentat una disminució en l'agudesa auditiva com a conseqüència de l'evolució social iniciada durant la Revolució Industrial que va establir un nou paradigma sonor. La societat contemporània conviu en un context sovint allunyat de la natura i en contacte amb un medi ambient amb un gran excés d'estímuls sonors que dificulten el processament de la informació que aquests porten.

Gran part d'aquests sons formen part de les activitats realitzades pels humans que habiten l'espai en concret. Al ser tan habituals i reiteratius, ha disminuït el seu protagonisme fins al punt d'arribar a passar desapercebuts pels propis habitants que ja estan molt acostumats a sentir-los però no a escoltar-los. Aquest fet queda totalment reflectit en la cita del musicòleg Ramón Pelinski "La vida cotidiana tiene una banda

[23] CARLES, J. L. "L'estètica dels sons a la vida quotidiana". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 2005, num. 26, p. 51.
[24] REZZA, S. "El mundo es un paisaje sonoro (3 percepciones respecto al paisaje sonoro". *Sonograma.* Nº 4, 2009, p. 7.

sonora. Si no la escuchamos, es porque ya estamos acostumbrados a oírla".[25] Cal tenir en compte que l'escolta és un aspecte que es realitza en diversos nivells segons el grau d'atenció conscient.

Aquest recull de teories sobre els termes més destacables de la investigació, fa evident la individualització amb la qual es tracta la literatura vers l'estímul auditiu. Malgrat que l'infant ja activa el sentit de l'oïda a l'hora d'escoltar contes, aquest estímul no es s'utilitza com a recurs sensorial com a tal, és a dir com a element facilitador en la comprensió, motivació, etc. D'aquí la inclusió del paisatge sonor en aquest treball. Tot i que normalment s'utilitza en altres àmbits com la creació de música a partir de la combinació de sons de l'entorn, en aquest cas consisteix en utilitzar-ho com a complement de la literatura.

[25] REZZA, S. "El mundo es un paisaje sonoro (3 percepciones respecto al paisaje sonoro". *Sonograma.* Nº 4, 2009, p. 3.

3. Marc Pràctic

3.1. Mètode D'investigació

La investigació exposada en aquest treball parteix de la hipòtesi inicial de que l'estímul auditiu afavoreix els processos de construcció de significat en la literatura infantil, tal i com mostra el títol.

Aquesta investigació està basada en un paradigma interpretatiu, ja que consisteix en interpretar i comprendre el comportament humà i les percepcions que influeixen en aquest, tenint en compte les accions que els infants realitzen durant les activitats. Això implica trobar el sentit que té per cada individu l'acció que realitza en cada moment.

Pel que fa a les modalitats de la investigació, aquest estudi consisteix en una investigació aplicada, ja que té una finalitat pràctica orientada a la resolució de problemes, com la construcció de significat. És una investigació prolongada en un període de temps, per tant, longitudinal. En aquest cas s'ha prolongat aproximadament dos mesos que, tot i que les activitats no són tan nombroses, estan força distanciades en el temps i, per tant podríem dir que és el que dura la proposta pràctica actual, ja que també cal tenir en compte l'observació d'altres activitats relacionades, alienes a la meva proposta. Més concretament podríem dir que és longitudinal de panell, ja que els subjectes a investigar no varien al llarg de l'estudi.

Segons l'objectiu que es vol obtenir i el caràcter dels resultats, és una investigació experimental i qualitativa, ja que s'actua de manera activa en els individus per assolir-lo i els resultats estan basats en el significat de les accions provocades per aquesta manipulació.

Tenint en compte que la proposta pràctica implica la creació de situacions

condicionades per la investigació, aquesta s'anomena investigació de laboratori.

També podem classificar la investigació com a idiogràfica, ja que per el moment només hem pogut posar en pràctica l'estudi en un únic grup i, per tant, només tenim els resultats d'un cas particular. No podem saber si són lleis generals perquè hauríem de portar a terme la proposta en una mostra molt més extensa.

Finalment, cal dir que aquesta intervenció consisteix en una orientació a la presa de decisions i al canvi com a investigació-acció, ja que la seva finalitat és millorar l'acció educativa i augmentar-ne la comprensió.

Pel que fa a les tècniques de recollida de dades, he de dir que fonamentalment m'he basat en l'observació, ja que m'ha permès recollir en les graelles d'observació la informació necessària per tal d'obtenir els resultats necessaris per a la investigació. Aquesta eina resulta molt efectiva, ja que permet recollir les dades en el mateix moment en que succeeix la situació i per tant està basada en la realitat del moment. Malgrat això, pot resultar una mica subjectiva, ja que com a observador pots interpretar de forma errònia algunes accions. Per tal de contrastar aquestes observacions durant l'activitat, posteriorment iniciava una conversa que em permetia resoldre els dubtes que m'havien aparegut durant l'observació. Aquesta conversa era guiada i conduïda per mi per tal d'obtenir la informació necessària de l'individu en concret.

Una altre tècnica que vaig utilitzar va ser el qüestionari (vegeu annex 1). Aquesta eina em va servir per recollir dades sobre la visió dels mestres d'Educació Infantil en actiu sobre l'educació sensorial, l'aplicació que en fan a l'aula i, més en concret sobre l'aplicació d'aquesta en la literatura infantil. Aquest qüestionari va ser respost per un grup de 10 mestres d'Educació infantil actualment en actiu en dues escoles públiques del Maresme.

Les dues primeres preguntes consistien en fer una valoració sobre la importància de l'educació sensorial en l'Educació Infantil i l'ús que en feien particularment a l'aula. Els resultats queden reflectits en el gràfic següent:

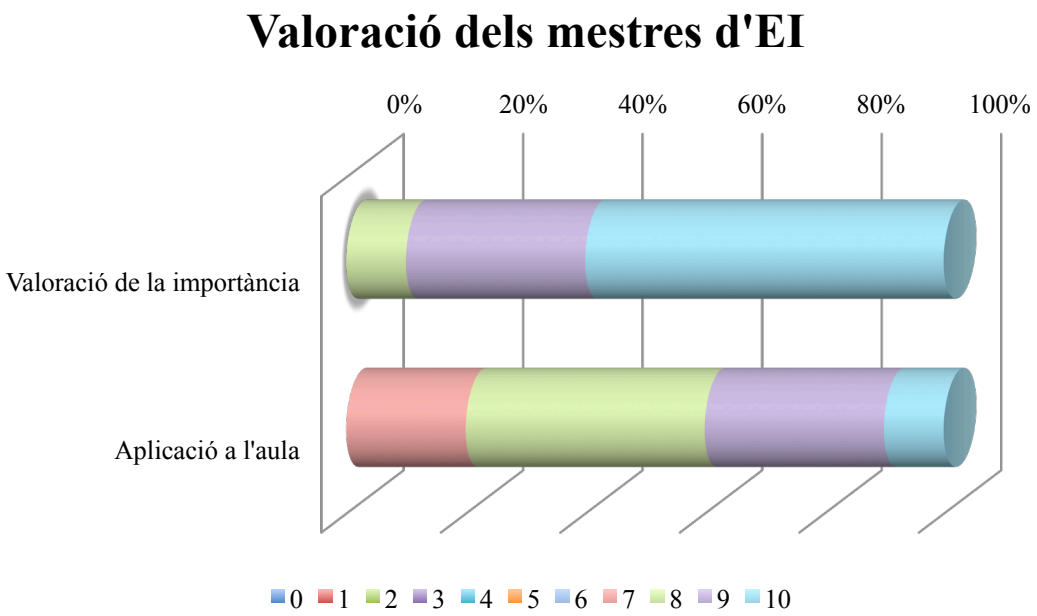

Gràfic 1. Representació comparativa de la valoració de la importància de l'educació sensorial a les aules i el grau d'aplicació d'aquesta actualment segons les dades obtingudes en els qüestionaris realitzats a mestres d'Educació Infantil en actiu.

A continuació, els preguntava quin pensaven que era el sentit que més treballaven a l'aula i els resultats obtinguts són aquests:

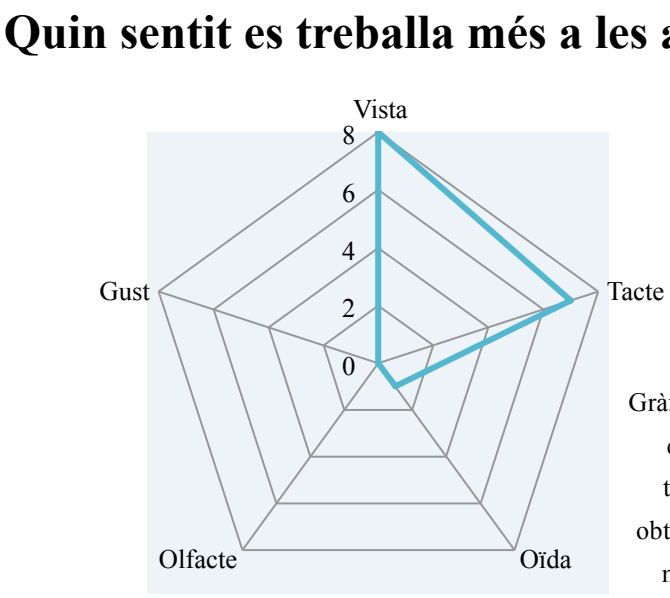

Gràfic 2. Representació de quin és el sentit que més es té en compte a l'hora de treballar a les aules segons les dades obtingudes en els qüestionaris realitzats a mestres d'Educació Infantil en actiu.

Finalment, les qüestions més concretes vinculades a l'àmbit literari fan referència a quin estímul sensorial pensen els mestres que afavoreix més a la comprensió dels contes i en quin grau ho fa. Els resultats són els següents:

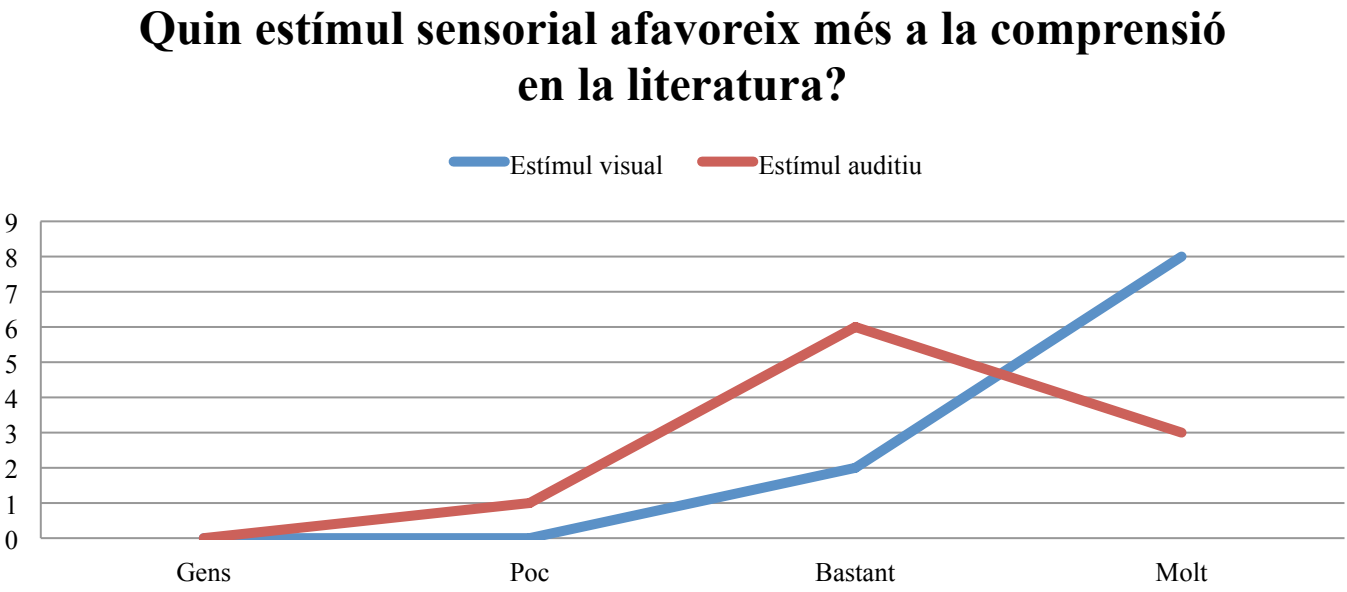

Gràfic 3. Representació comparativa sobre quin estímul sensorial afavoreix més a la comprensió en la literatura segons les dades obtingudes en els qüestionaris realitzats a mestres d'Educació Infantil en actiu.

3.2 Introducció A La Pràctica I Mostra

La proposta pràctica d'innovació que he creat per aquest treball d'investigació l'he anomenat *El so com a recurs per afavorir els processos de construcció de significat en la literatura infantil.* Aquesta proposta engloba les tres àrees recollides en el desplegament curricular del segon cicle d'Educació Infantil.

En primer lloc, *l'àrea de descoberta d'un mateix i dels altres*, ja que tal com exposa el currículum, un dels principals elements que té en compte aquesta àrea és "la descoberta del propi cos i les seves possibilitats (motrius, perceptives, expressives i relacionals)".[26]

[26] DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ. Currículum d'educació primària. Barcelona: Servei de Comunicació, Difusió i Publicacions, 2008, p. 4.

En aquest cas, cal destacar les possibilitats perceptives, ja que com he destacat en el marc teòric, és un dels aspectes fonamentals a analitzar tenint en compte que la hipòtesi inicial plantejada està basada en la percepció sensorial auditiva.

De la mateixa manera, *l'àrea de descoberta de l'entorn* també queda reflectida en aquesta proposta, ja que consisteix en dur a termes activitats d'exploració sensorial, en aquest cas auditives. Malgrat en aquesta intervenció els elements sonors estan aplicats a l'àmbit literari, poden formar part de l'entorn dels infants. També es té en compte la diversitat social i cultural de l'alumnat, ja que possiblement apareguin sons per uns molt comuns i, en canvi, per altres poc habituals en la seva vida quotidiana (p. Ex: el gall).

Finalment, l'àrea de comunicació i llenguatges també és palesa en aquesta investigació, ja que l'àmbit de la literatura està directament vinculat al llenguatge i la comunicació.

Tal com s'exposa en el títol, la finalitat principal d'aquesta proposta és millorar la capacitat de construcció de significat dels infants en la literatura infantil a través del so. Per tal d'assolir aquest objectiu principal, hem de tenir en compte d'altres objectius implícits en la intervenció com poden ser: discriminar els diferents sons reproduïts durant el conte, ser capaç d'estar atent i en silenci, identificar el/s personatge/s principal/s i retenir els elements fonamentals de la història.

Tot i que ja he exposat anteriorment que aquesta proposta pràctica engloba les tres àrees establertes en el currículum, és important destacar que els continguts principals que és treballen són *l'autoconeixement* (àrea de descoberta d'un mateix i dels altres), *l'experimentació i interpretació* (àrea de descoberta de l'entorn), *l'escolta i l'experimentació,* i *la interpretació i la representació* (àrea de comunicació i llenguatges).

Per tal de realitzar la meva investigació, he realitzat un seguit d'activitats similars utilitzant com a suport literari dos contes populars com són *La rateta presumida* i *Els músics de Bremen.* He seguit el mateix procés amb cada un dels contes. Partint de l'explicació del conte sense cap tipus d'estímul sensorial afegit, seguit de l'explicació del conte únicament amb un estímul visual consistent en les vinyetes de la història, per finalment, acabar amb l'explicació del conte únicament amb l'estímul sonor.

És inevitable exposar que, a causa del breu temps del que he disposat per a dur a terme la intervenció pràctica i de la petita mostra en la qual he pogut aplicar-la, els resultats de l'anàlisi no poden ser del tot fiables, és a dir que són totalment empírics i amb un punt d'aleatorietat, ja que segons les característiques del grup i el moment evolutiu de cada infant poden variar. Per aquest motiu diré que aquests resultats que he obtingut en aquesta breu investigació són indicis dels resultats efectius immediats que a la llarga es poden contrastar i verificar.

En aquest cas he realitzat la intervenció en un grup de P3 d'una petita i cèntrica escola de Premià de Mar (El Maresme) anomenada El dofí. Aquest grup-classe està format per 20 alumnes de procedències molt variades, tot i que en general ben integrades socialment en l'escola. D'aquest hi ha diversos en procés de detecció de trastorns, especialment del llenguatge, derivats a la logopeda. D'aquests només un està derivat a l'EAP per possible cas d'hiperactivitat o algun altre trastorn de la conducta. En els següents gràfics queden representades visualment les característiques del grup-classe:

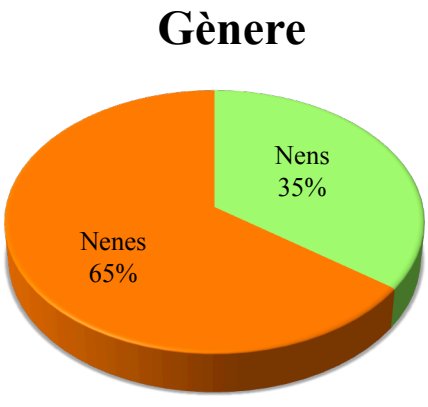

Gràfic 4. Representació de la classificació per gènere de l'alumnat del grup-classe

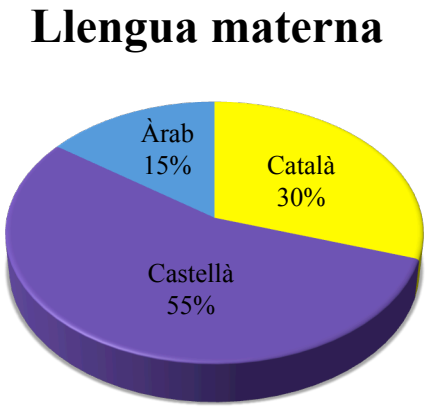

Gràfic 5. Representació de la classificació segons la llengua materna de l'alumnat del grup-classe

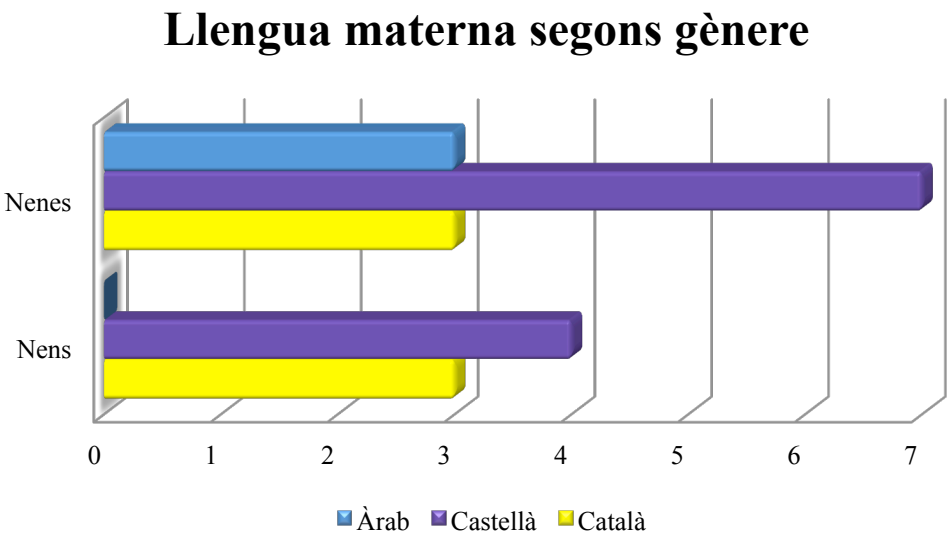

Gràfic 6. Representació de la relació gènere-llengua materna de l'alumnat del grup-classe

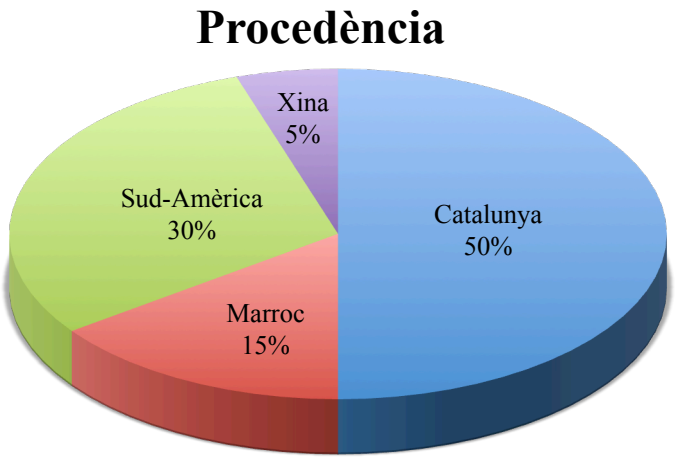

Gràfic 7. Representació de la procedència de l'alumnat del grup-classe

Gràfic 8. Representació de la procedència de l'alumnat del grup-classe

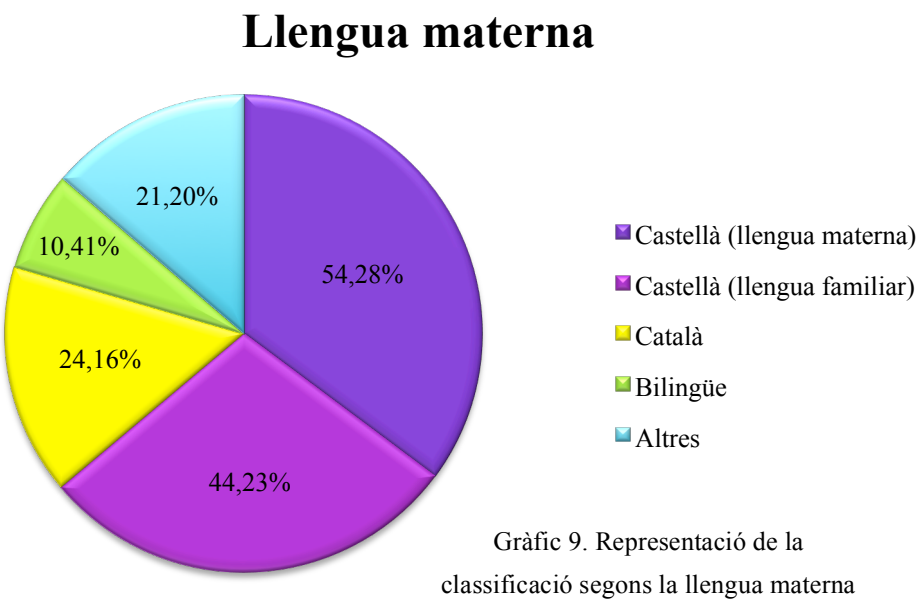

Gràfic 9. Representació de la classificació segons la llengua materna de l'alumnat de l'escola

Aquests factors representen el context social i cultural actual de l'escola, ja que tal com es cita en la darrera renovació del PEC, el castellà és la llengua materna i familiar majoritària, seguida del català i diverses llengües i dialectes magrebins i, finalment, una petita part de famílies bilingües, en les quals hi conviuen tant el castellà com el català per igual.

I finalment, aquest gràfic sobre la llengua de les famílies de l'escola, és una petita representació de l'entorn social i cultural que caracteritza la població on està ubicada l'escola, Premià de Mar, que tot i ser un poble amb una superfície molt petita (1,9 km2), ha esdevingut un municipi acollidor d'immigrants, tant en les onades migratòries procedents de l'Estat Espanyol en les dècades 50 i 60, com en les més recents procedents de l'Àfrica subsahariana, del Magreb i, actualment sobretot, del centre i sud d'Amèrica.

Tot aquests aspectes analitzats sobre la mostra utilitzada tenen gran rellevància en la resolució de la investigació, ja que són factors que poden alterar els resultats, especialment el factor de la llengua.

3.3. Intervenció Pràctica I Representació De Resultats

Un cop presentat el grup-classe que representa la mostra de la meva investigació començaré a explicar en què consisteix la intervenció pràctica i els resultats obtinguts.

Com ja he introduït en l'apartat anterior, la intervenció està formada per dos blocs, un per cada conte *La rateta presumida* i *Els músics de Bremen.* També he citat anteriorment que cada un dels blocs segueix un mateix procés que parteix de l'explicació del conte sense estímuls sensorials, ni visual ni auditiu; a continuació vaig incorporar unes vinyetes en les quals queden representades les escenes més importants, és a dir l'estímul visual; i finalment, vaig substituir aquest estímul per l'auditiu. D'aquesta manera he pogut comprovar de quina manera els infants han assolit millor l'objectiu principal, és a dir la construcció de significat (comprensió), a partir d'unes graelles d'observació.

La primera activitat consisteix en què cada infant disposa d'un titella de pal amb cadascun dels animals protagonistes del conte de la *Rateta presumida*, és a dir cada animal que apareix com a pretendent. Durant l'explicació del conte els infants havien d'aixecar el personatge corresponent en el moment de la seva aparició en l'escena. Aquesta activitat es va repetir en els tres blocs citats prèviament durant l'explicació del conte. Els resultats els vaig recollir en una graella d'avaluació (vegeu annex 2) , per posteriorment representar-los en els gràfics adjuntats en els annexos (vegeu l'annex 3).

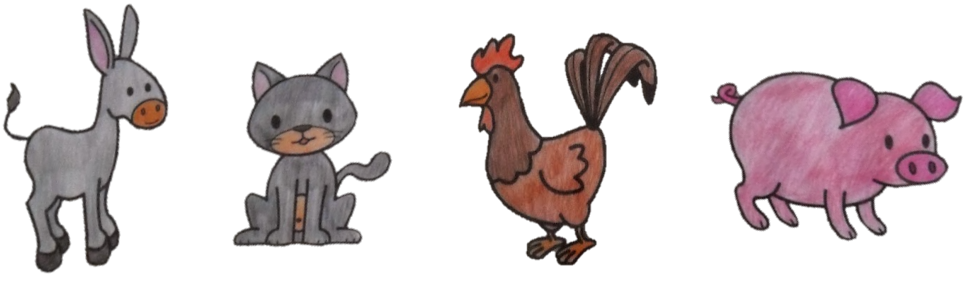

Figura 4. Exemple de les titelles de pal que havien d'aixecar els alumnes durant el conte de *La rateta presumida*

La següent activitat era posterior a l'explicació del conte i consistia en encerclar els animals que apareixien en aquest, ja que en aquest cas, tots els personatges són animals. Per a realitzar aquesta tasca els vaig repartir una fitxa (vegeu l'annex 4) a cadascú en la qual havia diferents animals dels quals només alguns apareixien en el conte i els havien d'identificar. D'aquesta manera no només avaluava la identificació de l'animal o la relació paraula-imatge sinó que també queda reflectida la capacitat de retenció/memòria de cada infant, ja que un cop explicat el conte havien de recordar quins eren els personatges

Aquesta activitat es complementava amb una altra de molt breu que consistia en enganxar un gomet en l'animal amb el qual finalment la rateta es casa. D'aquesta manera no només podia avaluar els aspectes anteriors sinó també podia observar si havien retingut el final de la història.

En els següents gràfics queda reflectit el nombre d'infants que van encerclar correctament els animals i els que van col·locar el gomet en el correcte:

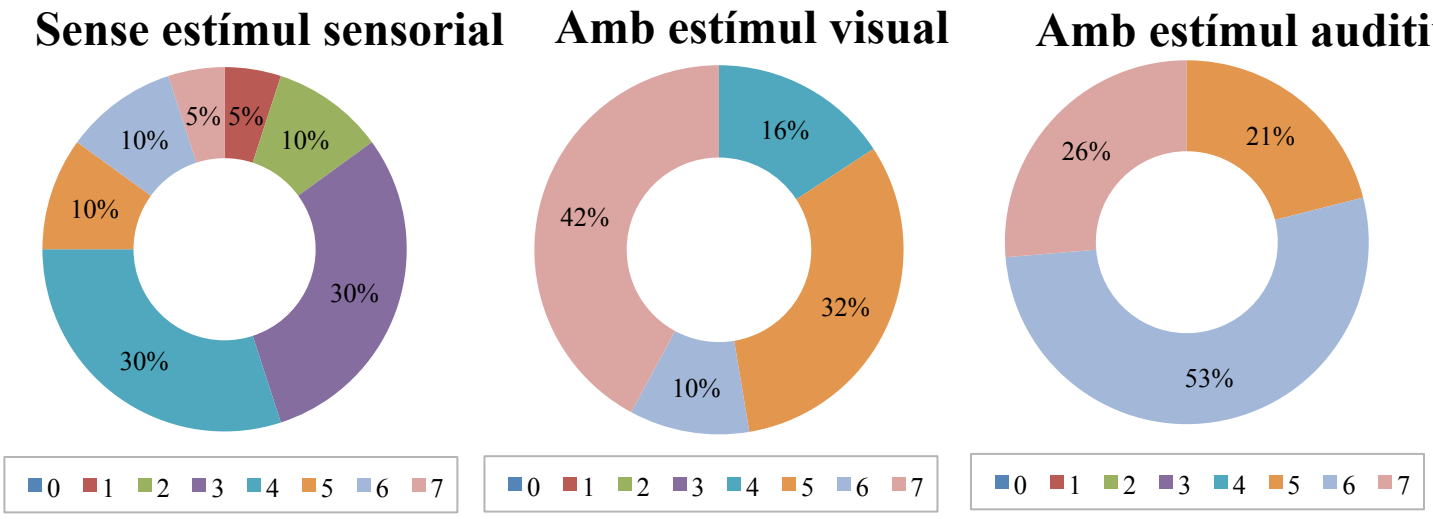

Gràfic 10. Representació dels resultats de l'activitat d'encerclar els personatges principals del conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

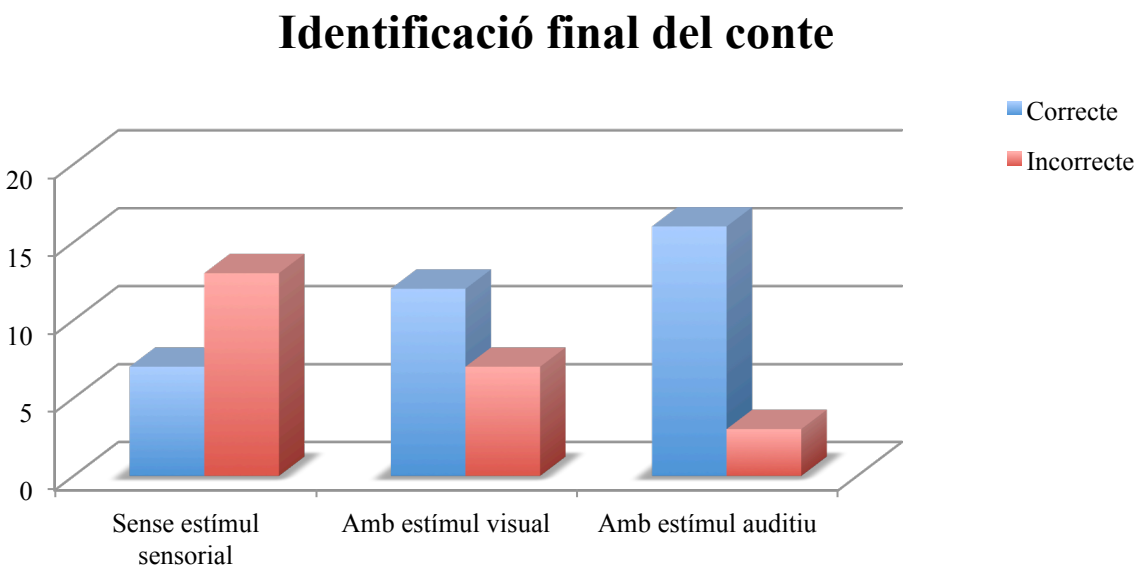

Gràfic 11. Representació dels resultats de l'activitat d'identificar el final del conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

Finalment, en la darrera activitat els infants disposaven d'unes targetes com les que apareixen a continuació, en les quals apareixien les escenes en les quals apareix cada animal i, un cop escoltat el conte les havien d'ordenar segons l'ordre d'aparició d'aquests.

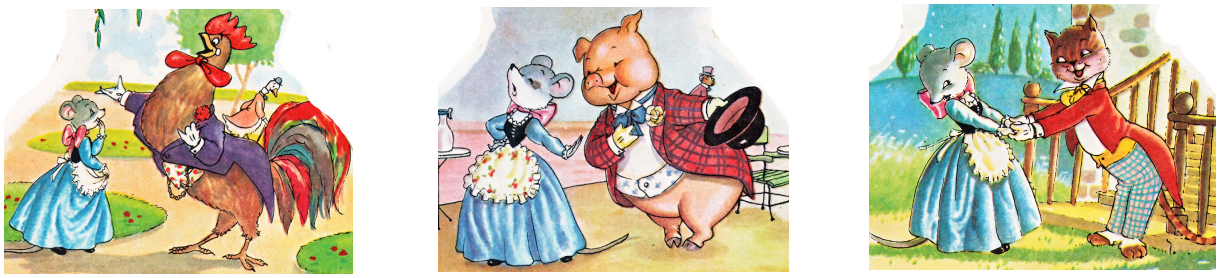

Figura 5. Exemple de les vinyetes que havien d'ordenar els infants un cop explicat el conte de *La rateta presumida*

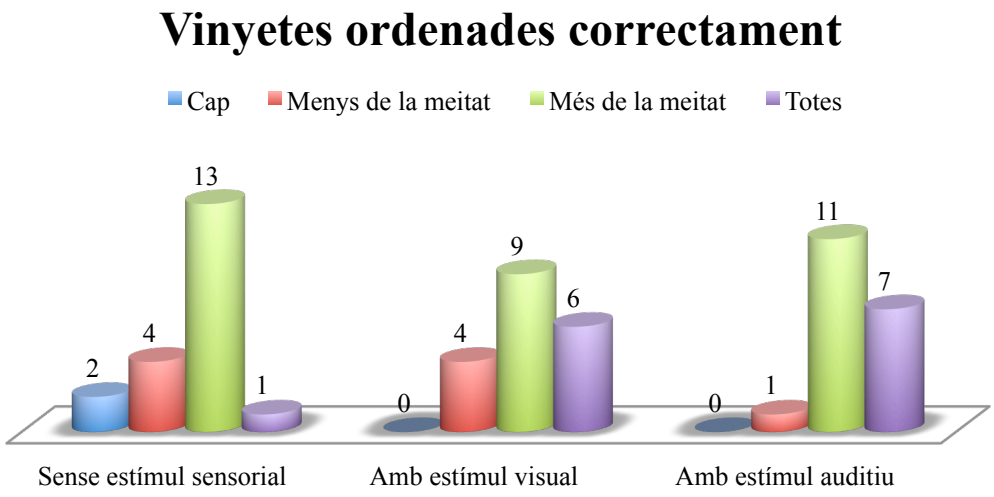

Gràfic 12. Representació dels resultats de l'activitat d'ordenar les vinyetes del conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

Un cop realitzades totes les activitats vinculades al conte de *La rateta presumida,* amb estímuls sensorials i sense, vam realitzar el mateix procés amb activitats similars amb el conte de *Els músics de Bremen.*

La primera de les activitats, com ja he explicat anteriorment consisteix en aixecar el personatge corresponent segons la seva aparició durant l'explicació del conte. En aquest cas també vaig utilitzar les graelles d'avaluació (vegeu annex 5) per tal de recollir els resultats dels infants en les tres situacions (sense estímuls sensorials, amb estímul visual i amb estímul auditiu) per posteriorment traslladar-ho al gràfic (vegeu annex 6) comprovar-ne l'evolució.

Figura 6. Exemple de les titelles de pal que havien d'aixecar els alumnes durant el conte de *Els músics de Bremen*

Un cop explicat el conte, de la mateixa manera que en el primer conte, els infants disposaven d'una fitxa (vegeu annex 7) en la qual apareixien diversos animals entre els quals estaven els protagonistes del conte i els havien d'identificar encerclant-los. Aquesta activitat també es complementava enganxant l'instrument corresponent a cada personatge al costat d'aquest. D'aquesta manera, a part de tenir en compte la memòria i la retenció també podia observar la capacitat d'atenció dels alumnes.

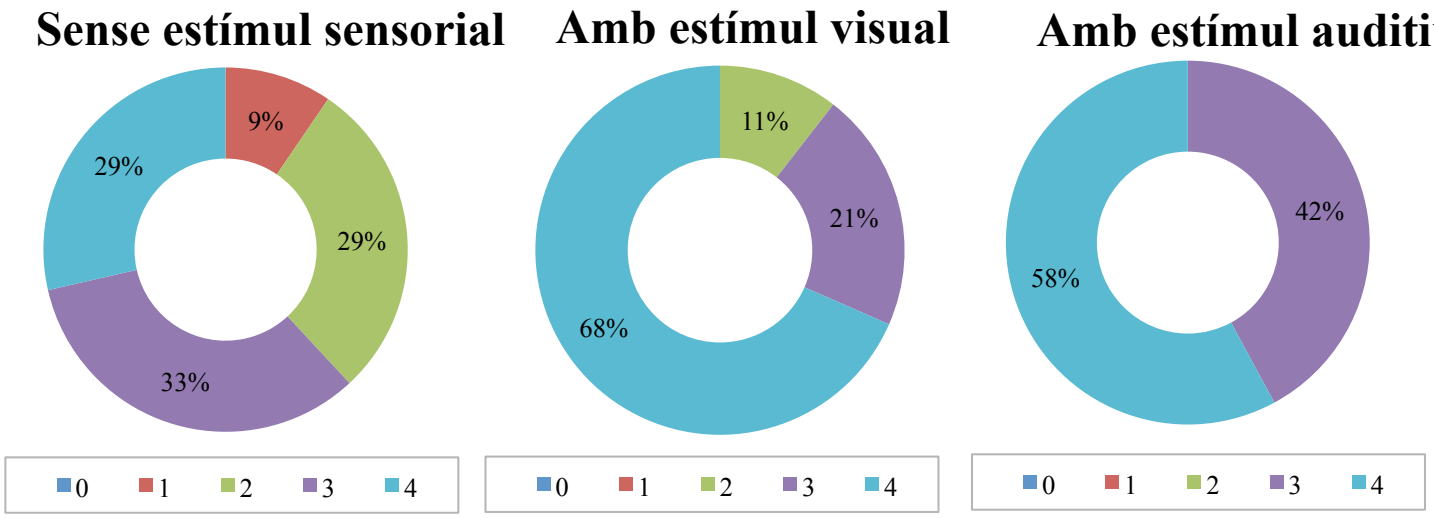

Gràfic 13. Representació dels resultats de l'activitat d'encerclar els personatges principals del conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

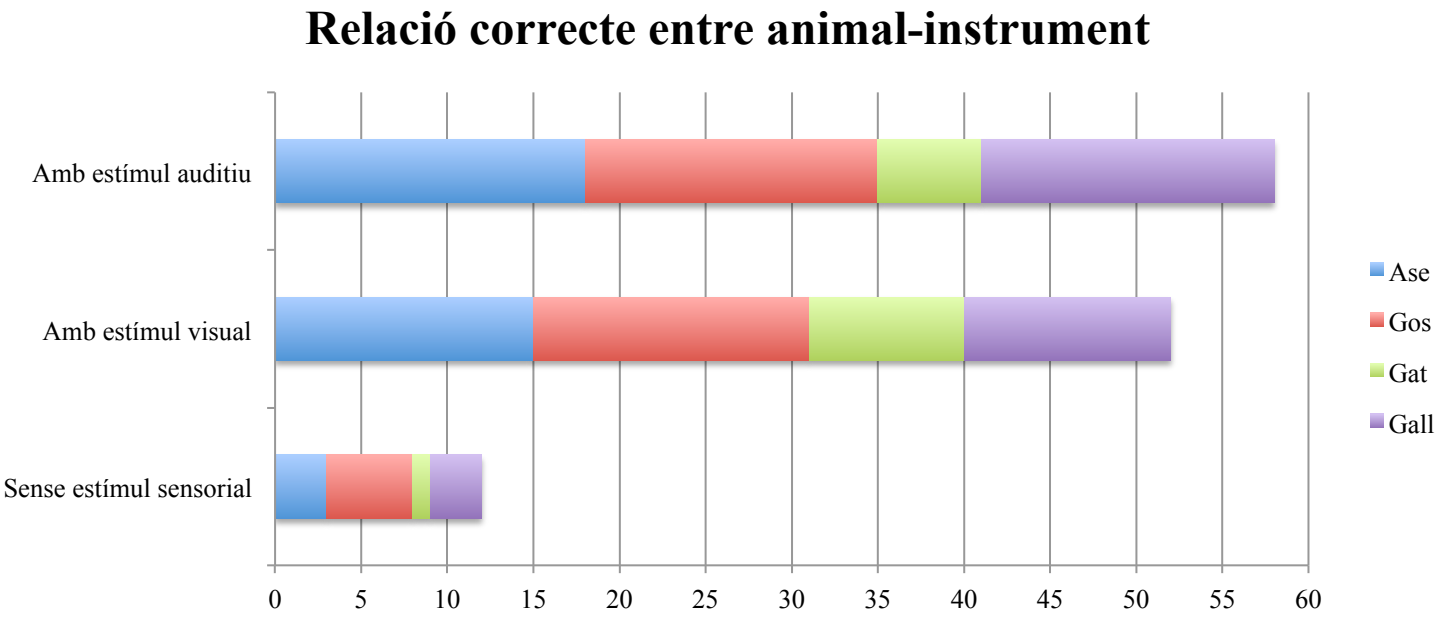

Gràfic 14. Representació dels resultats de l'activitat d'identificar l'instrument que correspon a cada personatge del conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

Finalment, la darrera activitat també consistia en que els infants disposaven d'unes targetes amb els diferents animals protagonistes i les havien d'ordenar en l'ordre d'aparició d'aquests en el conte.

Figura 7. Exemple de les vinyetes que havien d'ordenar els infants un cop explicat el conte de *Els músics de Bremen*

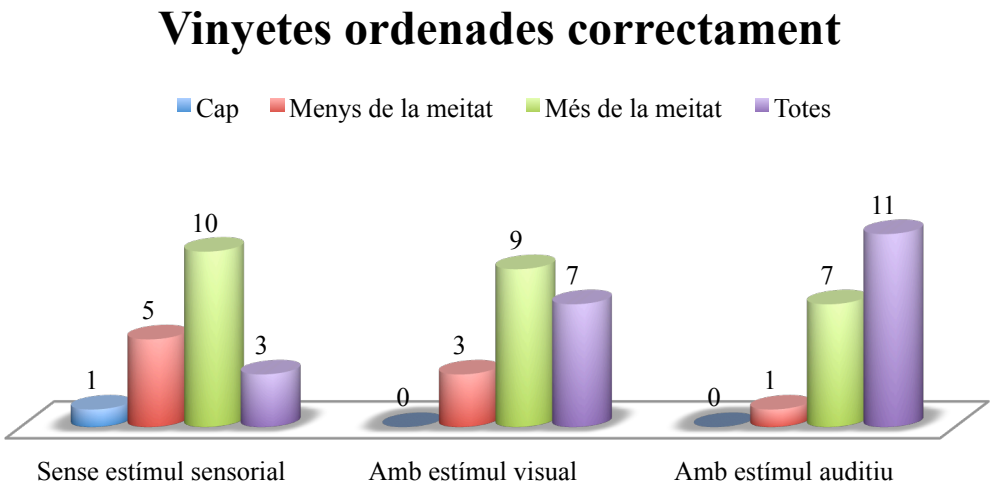

Gràfic 15. Representació dels resultats de l'activitat d'ordenar les vinyetes del conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul sensorial utilitzat en cada cas

4. Conclusions

La finalitat d'aquest treball ha estat la investigació sobre l'efecte de l'estímul auditiu en la comprensió d'un conte en infants d'Educació Infantil. Aquest anàlisi pretén demostrar o refusar la hipòtesi inicial del treball que, com ja he citat anteriorment, es tracta de si "el so com a recurs afavoreix la construcció de significat en la literatura infantil".

Els resultats obtinguts en aquesta investigació són totalment de caràcter empíric, malgrat estar fonamentats teòricament, ja que estan basats en una investigació a curt termini durant l'estada a l'escola on he realitzat el període de Pràctiques III.

En la proposta pràctica realitzada per aquesta investigació he tingut en compte sobretot les funcions auditiva i lingüística que exposa Moreno[27] tal com he citat en el marc teòric, ja que principalment l'objectiu era afavorir la construcció de significat en la qual està molt present el llenguatge. El suport que he utilitzat és la literatura infantil, en aquest cas contes, als quals he incorporat estímuls auditius per tal d'analitzar si la hipòtesi plantejada era certa o no.

El fet d'incorporar material sonor als contes m'ha permès potenciar l'atenció concentrada dels infants. Aquest element, tal com defensa Jiménez Díaz, és imprescindible per assolir un bon aprenentatge.[28]

Amb aquesta investigació s'ha fet evident la teoria defensada per Applebee en la qual exposa que l'experiència de cada individu pot provocar discrepàncies en la interpretació de les històries i, per tant, la construcció de significat mostra alteracions en els

[27] MORENO, A. *Literatura infantil: introducción en su problemática, su história y su didáctica.* Cádiz: Servicio de Publicaciones UCA, 1998.
[28] JIMÉNEZ, F. *Música y literatura para niños.* San José, Costa Rica: EUNED, 1987.

resultats.[29] En totes les activitats realitzades en la proposta pràctica d'aquest treball han sorgit diferències a l'hora de reconèixer, tant el so com la imatge dels animals, ja que segons l'experiència prèvia viscuda per cada infant el disposa d'uns coneixements concrets que poden discrepar d'altres companys/es. Aquesta idea està directament vinculada a la teoria anomenada "constructivisme social" per Vygotsky que, com ja he exposat en el marc teòric destaca la importància del context social en el desenvolupament dels processos de construcció de significat.[30]

El llenguatge també està molt vinculat a aquesta varietat pel que fa a la construcció de significat, ja que el fet de mostrar domini amb una llengua en concret facilita aquests processos de comprensió. Per aquest motiu en el marc pràctic he desglossat uns gràfics amb les característiques lingüístiques dels alumnes del grup-classe on he realitzat l'anàlisi. Vygotsky amb la seva teoria psicolingüística, ja defensava la importància del llenguatge com a element fonamental per l'aprenentatge. Com a mostra, he seleccionat com a referència els resultats de l'activitat 1 vinculada al conte de *La rateta presumida* a partir de la qual observarem com els infants amb el català com a llengua materna necessiten menys estímuls sensorials per tal de comprendre una història que els que no utilitzen aquesta llengua amb la família. Aquesta comparativa queda representada en el següent gràfic:

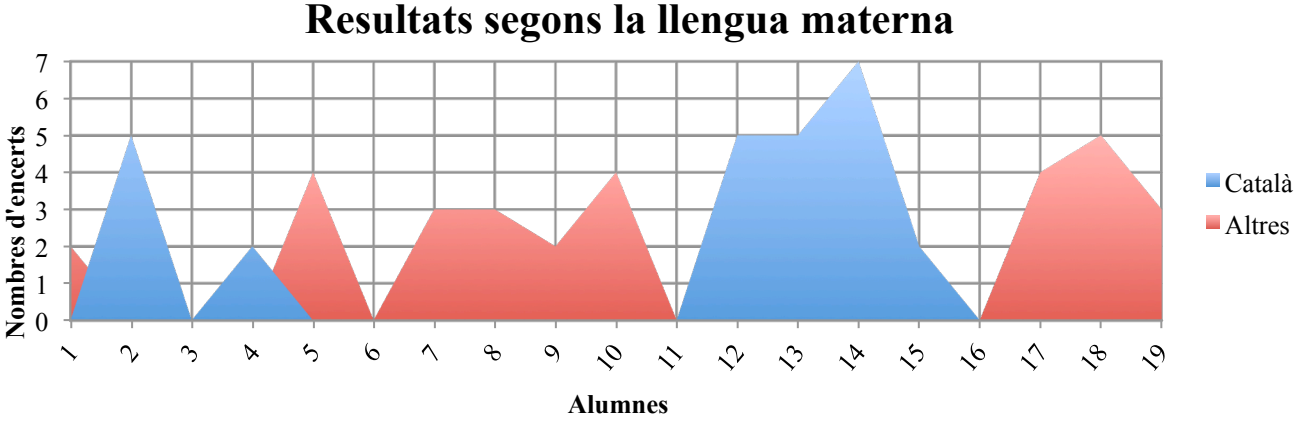

Gràfic 16. Comparativa dels resultats de l'activitat 1 referent al conte de *La rateta presumida* sense cap tipus d'estímul sensorial, diferenciat segons la llengua materna dels infants

[29] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995.
[30] CAMPS, A. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995, p. 83.

En aquest gràfic es fa evident que els resultats dels infants amb el català com a llengua materna, en general, són més elevats que els que tenen el castellà o l'àrab com a llengua materna. Evidentment, com en tots els estudis sempre sorgeixen excepcions com és el cas del Dídac i la Gala pel que fa als que parlen català i en el cas de la Clàudia pel que fa als que parlen castellà.

Pel que fa al concepte d'educació sensorial, en la meva intervenció m'he guiat per la teoria d'autors com Condemarín, que com ja he citat en el marc teòric, treballa els diferents sentits de forma independent. En la meva intervenció he treballat el sentit de la vista i el de l'oïda per separat per tal d'analitzar quin dels dos resulta més efectiu a l'hora de desenvolupar els processos de construcció de significat, és a dir quin dels dos sentits afavoreix a la comprensió del conte.

Abans d'entrar en l'anàlisi comparatiu entre l'estímul visual i el sensorial, m'agradaria destacar la importància de l'educació sensorial a les aules. Per fer-ho, torno a recórrer a l'activitat 1 de *La rateta presumida*, que em servirà com a referència per tal de poder analitzar els resultats obtinguts i recollits en el gràfic següent, tenint en compte els diferents tipus d'estímuls sensorials utilitzats:

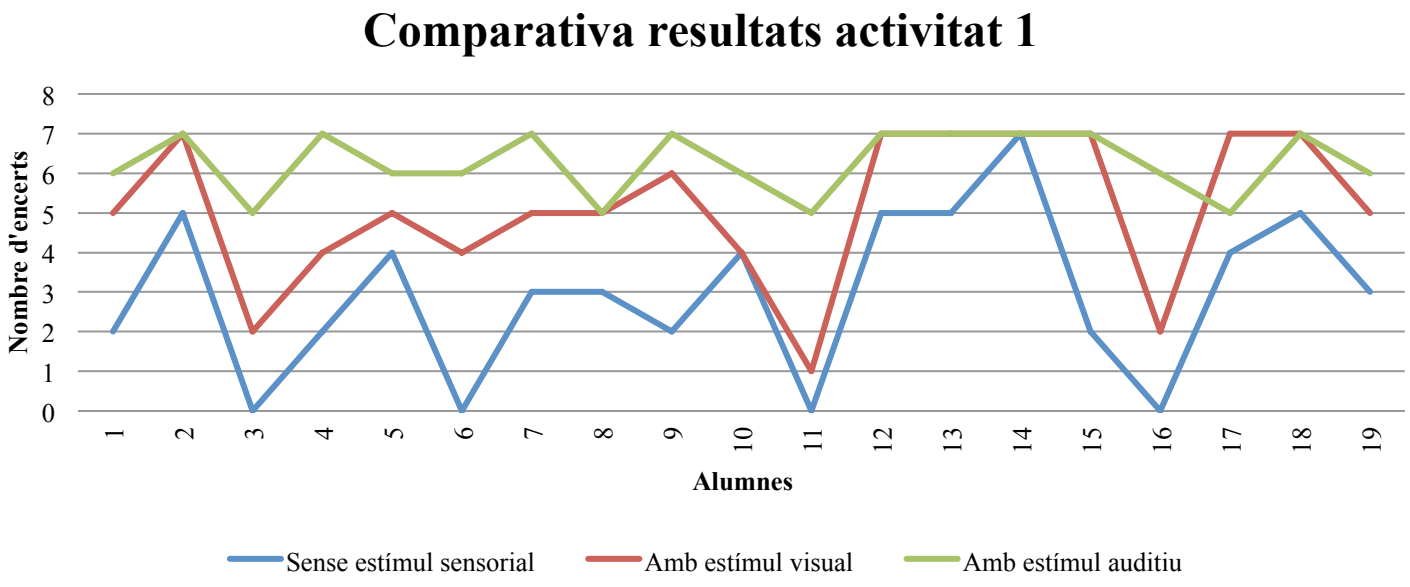

Gràfic 17. Comparativa dels resultats de l'activitat 1 referent al conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul utilitzat

A partir d'aquest gràfic podem destacar la importància de l'educació sensorial a les aules. Analitzant els resultats d'aquesta gràfica observem que gràcies a l'estímul sensorial, tant visual com auditiu, els infants han obtingut millors resultats i, per tant, més capacitat de comprensió (construcció de significat). Per aquest motiu recolzo la idea de Montessori exposada en el marc teòric de que és més important perfeccionar el mètode que no pas l'instrument.

Per tal d'arribar a una conclusió sobre aquesta qüestió, he englobat els resultats de les diverses activitats realitzades a partir del conte *La rateta* presumida, en el gràfic següent:

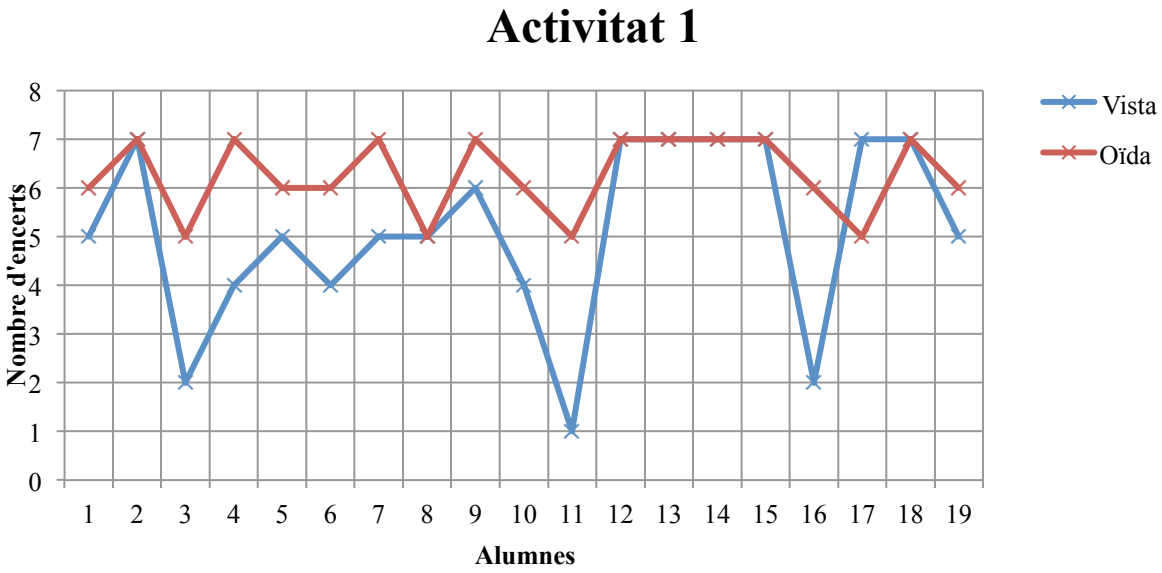

Gràfic 18. Comparativa dels resultats de l'activitat 1 referent al conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul utilitzat

En aquesta representació podem observar com en els pics més alts hi ha majoria de creus vermelles, el que vol dir que hi ha més encerts en el cas de l'estímul auditiu que en el visual. També els pics inferiors són tots blaus, és a dir referents a l'estímul visual. Per tant, en aquest cas l'estímul auditiu ha resultat més efectiu a l'hora de que els infants comprenguin la història i, per tant, ha resultat més favorable en la construcció de significat d'aquests.

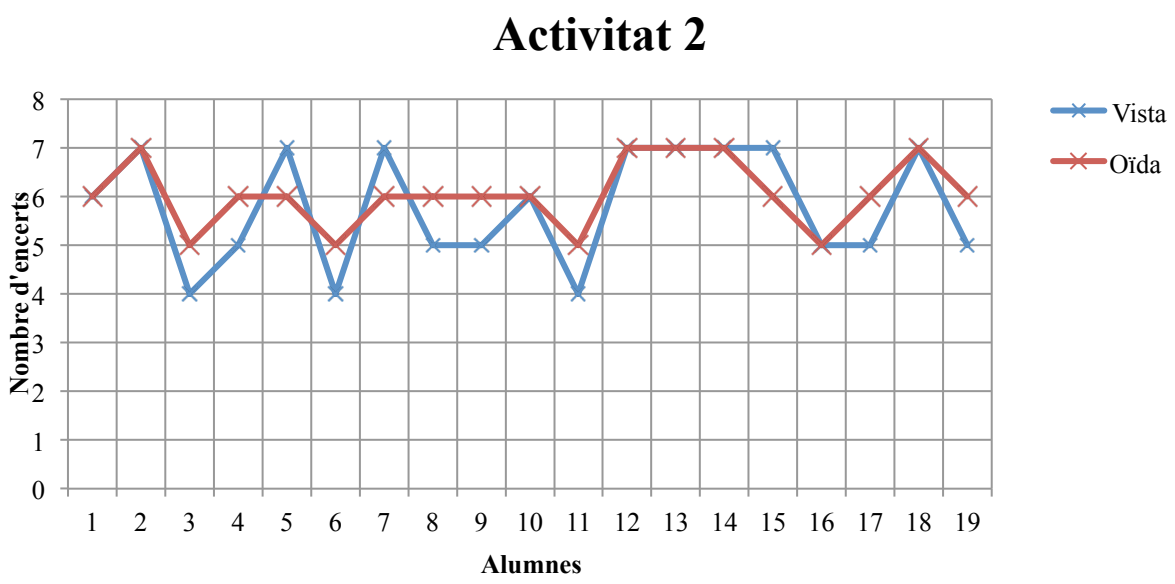

Gràfic 19. Comparativa dels resultats de l'activitat 2 referent al conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul utilitzat

Pel que fa a la representació dels resultats de la segona activitat, observem que en els pics més alts de la gràfica apareix tot el contrari, la majoria de creus són blaves, per tant referents a l'estímul visual. Per contra, cal dir que els pics més baixos també fan referència a aquest sentit. En aquest cas la conclusió no seria clara, ja que hi ha molts diversificació de resultats. Malgrat això, i tenint en compte la continuïtat de la línia d'unió dels punts, podríem sospitar que ha resultat més favorable l'estímul auditiu, ja que exceptuant alguns casos puntuals, els resultats en general són més positius.

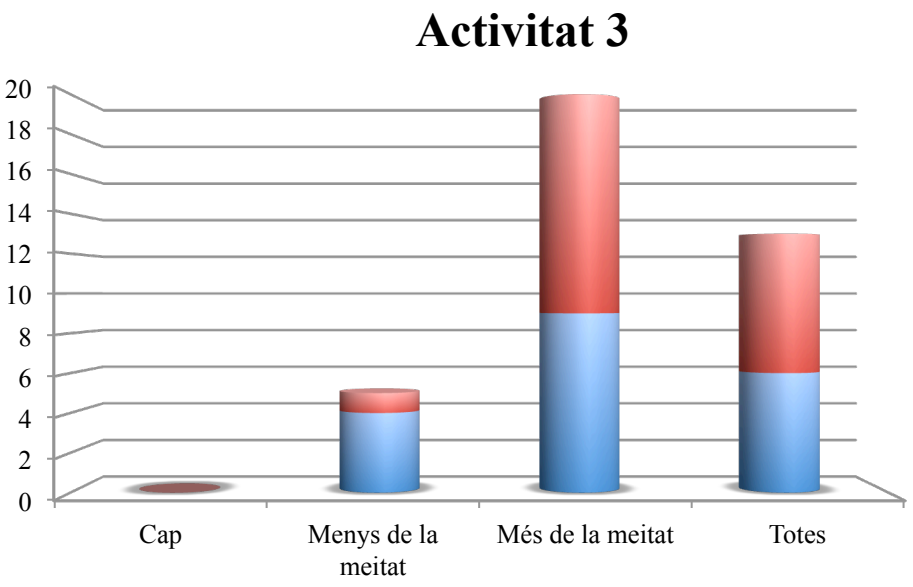

Gràfic 20. Comparativa dels resultats de l'activitat 3 referent al conte de *La rateta presumida* segons el tipus d'estímul utilitzat

En el cas d'aquesta tercera activitat, els resultats són molt equitatius en ambdós sentits, ja que com podem observar en la columna en la qual queden representats els infants que han ordenat totes les vinyetes correctament, resulta que el 50% ho ha fet amb estímul visual i el 50% amb l'auditiu. De la mateixa manera passa en el cas dels infants que han ordenat més de la meitat bé. En aquest cas gairebé 9 infants ho han resolt amb l'estímul visual i 11 amb l'auditiu. Tot i que resulta molt equilibrat podríem concloure que també resulta una mica més favorable l'estímul auditiu que el visual.

Tenint en compte l'anàlisi realitzat sobre els gràfics resultants de les activitats del primer conte, *La rateta presumida*, podríem exposar que l'estímul auditiu ha resultat més favorable en el desenvolupament dels processos de construcció de significat.

Pel que fa al conte de *Els músics de Bremen*, realitzarem el següent anàlisi de resultats:

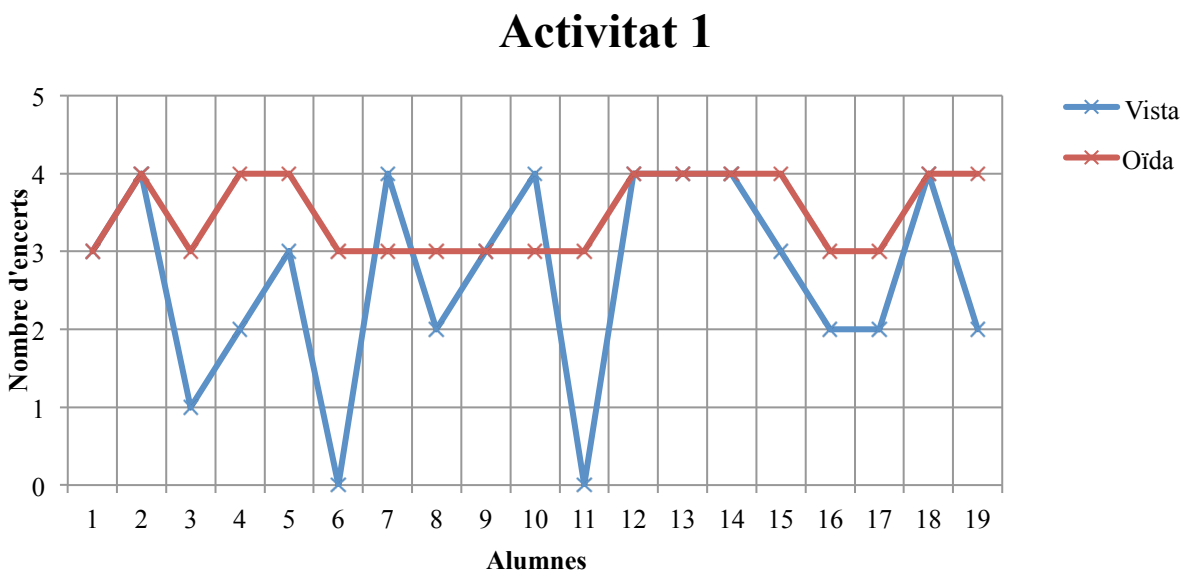

Gràfic 21. Comparativa dels resultats de l'activitat 1 referent al conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul utilitzat

En aquest gràfic seguim observant com la majoria de pics superiors fan referència al sentit de l'oïda i, per tant, podríem dir que ha resultat més favorable l'estímul auditiu. També cal destacar la discrepància entre els pics inferiors de color blau i els vermells, ja que els referents al sentit de la vista són extremadament inferiors al de l'oïda.

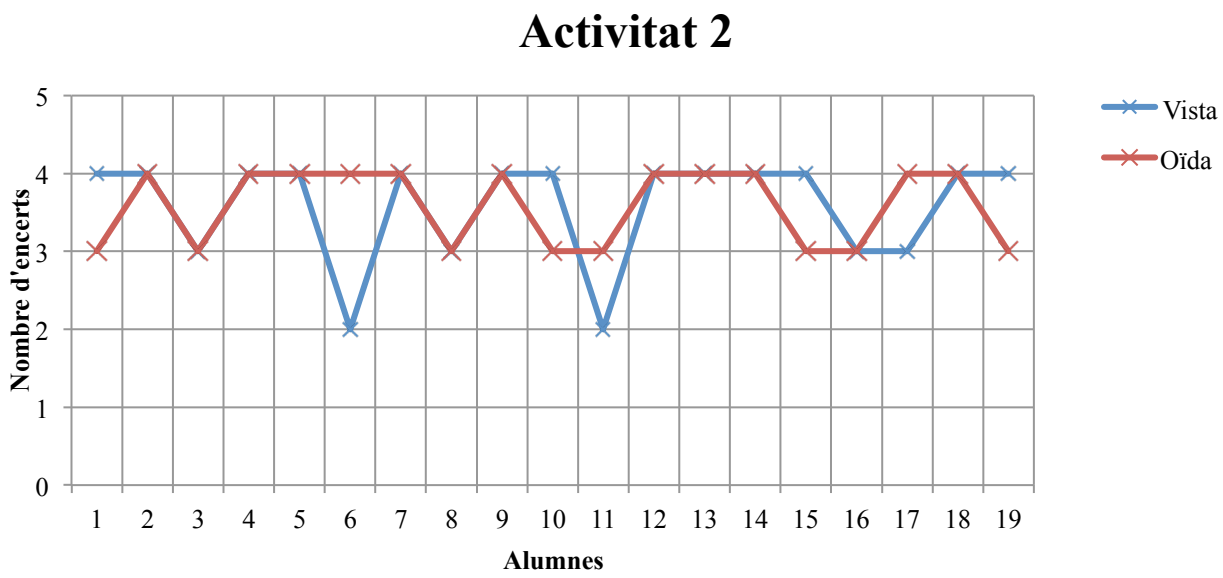

Gràfic 22. Comparativa dels resultats de l'activitat 2 referent al conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul utilitzat

Per contra, en el cas d'aquesta segona activitat, podem observar com els resultats superiors són majoritàriament per part del sentit de la vista, ja que 13 infants ho han resolt millor amb estímul visual i, en canvi, només 11 no han fet amb l'auditiu. Tot i que hi ha molt poca diferència, en aquest cas podríem considerar que l'estímul visual ha resultat més favorable en la comprensió.

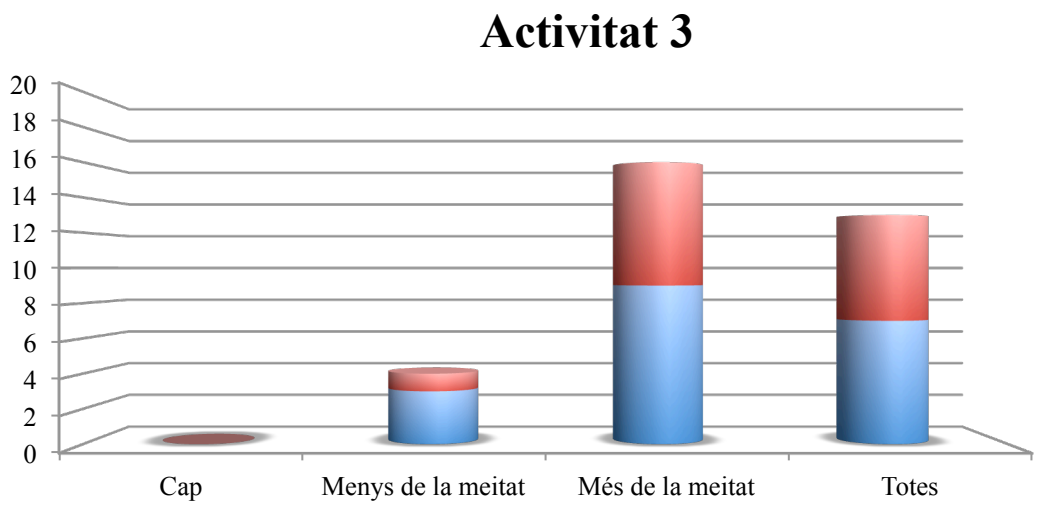

Gràfic 23. Comparativa dels resultats de l'activitat 3 referent al conte de *Els músics de Bremen* segons el tipus d'estímul utilitzat

Pel que fa a aquesta darrera activitat, torna a sorgir el mateix que anteriorment. Gairebé el 50% d'infant ha ordenat correctament totes les vinyetes amb l'estímul visual i l'altre 50% amb l'auditiu. El mateix passa en el cas dels que han resolt correctament més de la meitat de les vinyetes. Malgrat aquesta proximitat, podríem dir que l'estímul visual ha resultat una mica més afavoridor.

Finalment, per tal d'obtenir una conclusió final que respongui a la hipòtesi inicial, englobaré tots els resultats en el gràfic següent:

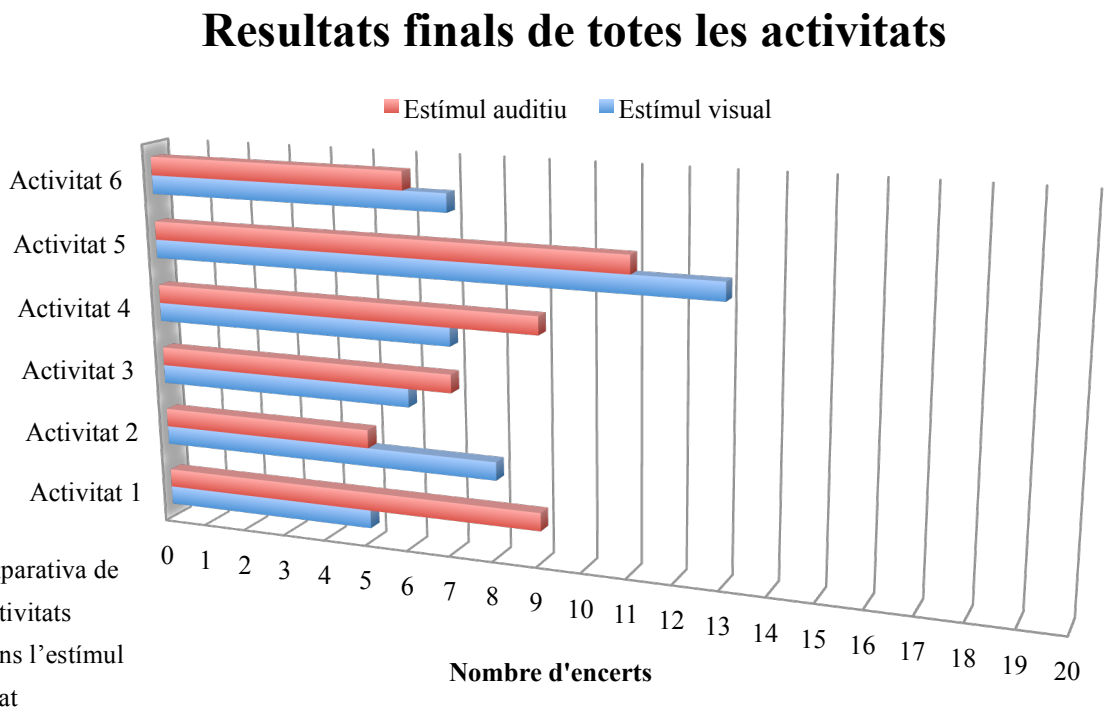

Gràfic 24. Comparativa de totes les activitats realitzades segons l'estímul utilitzat

A partir de l'anàlisi dels resultats obtinguts en aquest gràfics, he arribat a la conclusió de que ambdós sentits estan molt equitatius. Per aquest motiu, i recordant l'aportació d'Applebee sobre la importància de l'experiència en el desenvolupament dels processos de construcció de significat, es confirma aquesta teoria, ja que a partir d'aquesta investigació he pogut observar com hi ha infants que tenen més desenvolupat els sentit de la vista i d'altres el de l'oïda. Per tant, ambdós estímuls poden resultat favorables segons l'experiència i el desenvolupament de cada infant.

A partir d'aquesta investigació s'ha intentat vincular el joc i el llenguatge a l'hora de descriure els processos mentals de construcció del significat. En el meu cas, utilitzo el material sensorial en forma de joc que vinculat al llenguatge dels contes explicats per la mestra afavoreixen o no en el desenvolupament cognitiu de la construcció de significats. Segons els resultats obtinguts hem arribat a la conclusió de que sí que potencien aquest aspecte cognitiu referent a la construcció de significats.

Com a perspectives de futur, aquesta és una investigació que s'hauria de realitzar a llarg termini per tal de comprovar si realment és efectiva. També hi ha la possibilitat d'ampliar el material fent servir una varietat de contes més extensa i, fins i tot, adequar-la per utilitzar-la en cursos superiors.

Penso que seria interessant incorporar de forma més rellevant l'ús de l'educació sensorial auditiva per tal d'afavorir l'aprenentatge dels infants i, en especial, en l'àmbit de la literatura, ja que com hem pogut comprovar amb aquesta investigació, els estímuls auditius faciliten la comprensió, i per tant, afavoreixen el desenvolupament dels processos de construcció de significat necessaris per un bon aprenentatge en el futur.

Aquest treball ha resultat molt constructiu en la meva formació com a docent, no només pels resultats obtinguts sinó per l'aportació d'idees que he anat adquirint durant la

realització de les activitats plantejades. Aquestes han evolucionat al llarg del període de pràctiques gràcies al temps de convivència i coneixença del grup i, sobretot a les aportacions de la tutora que em van ajudar a encaminar de forma definitiva aquest treball.

Vull agrair a tots els que han fet possible que aquesta experiència resultés tan positiva. A tot l'equip de mestres de l'escola El Dofí de Premià de Mar, especialment a la Rath (tutora del grup-classe); a l'equip directiu, Anna (directora), Núria (cap d'estudis) i Carles (secretari); a tots els alumnes i resta de personal laboral de l'escola (des del conserge, el Carles, fins a les monitores de menjador) pel caliu amb el que m'han acollit i, especialment al grup de P3, amb els quals vaig conviure la majoria del temps i es van mostrar disposats des del primer moment a participar i ajudar-me en la investigació d'aquest treball. Finalment, donar les gràcies al tutor d'aquest treball de final de grau, Ramon Ferrer, per la paciència i la disposició que ha mostrat en tot moment per ajudar-me. Moltes gràcies.

5. Bibliografia

ALSINA, Pep. *El área de educación musical. Propuestas para aplicar en el aula.* Barcelona: GRAÓ, 2003.

BORTOLUSSI, Marisa. *Análisis teórico del cuento infantil.* Madrid: Alhambra, 1985.

CAMPS, Anna. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: UAB, 1995.

CARLES, José Luís. "L'estètica dels sons a la vida quotidiana". *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 2005.

CERVERA, Juan. "En torno a la literatura infantil". *CAUCE. Revista de Filología y su Didáctica.* Nº 12, 1989, p. 157-168.

CERVERA, Juan. *Teoria de la literatura infantil.* Bilbao: Universidad de Deusto, 1991.

COLOMER, Teresa. "La enseñanza de la literatura como construcción del sentido". *Lectura y vida.* Nº 4, 2001, p. 2-19.

COLOMER, Teresa. *La formació del lector literari a través de la literatura infantil i juvenil.* Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona, 1995.

GIL, M. Àngels. "L'educació sensorial" *Desenvolupament cognitiu i motriu.* 2010.

GUSTEMS, Josep. "L'entorn sonor, un element educatiu de primer ordre". *Temps d'educació.* Nº 25, 2001.

JIMÉNEZ, Floria. *Música y literatura para niños.* San José, Costa Rica: EUNED, 1987.

MONTESSORI, Maria. *La descoberta de l'infant.* Vic: Eumo Editorial, 1984.

MORENO, Antonio. *Literatura infantil: introducción en su problemática, su história y su didáctica.* Cádiz: Servicio de Publicaciones UCA, 1998.

MURRAY SCHAFER, Raymond. *El nuevo paisaje sonoro.* Buenos Aires: Ricordi Americana, 1969.

O'DONNELL, Marion. *Maria Montessori.* Londres: Bloomsbury, 2014.

OSTERRIETH, Paul A. *Psicología infantil.* Madrid: Morata, 1999.

QUINTO BORGHI, Battista. *Educar en el 0-3. La práctica reflexiva en los nidi d'infanzia.* Barcelona: GRAÓ, 2012.

REZZA, Sol. "El mundo es un paisaje sonoro (3 percepciones respecto al paisaje sonoro". *Sonograma.* Nº 4, 2009.

SOLÉ, Isabel. *Estratégias de lectura.* Barcelona: GRAÓ, 2008.

VIELMA VIELMA, Elma. "Aportes de las teorías de Vygotsky, Piaget, Bandura y Bruner". *EDUCERE.* Nº 9, 2000, p. 30-37.

VYGOTSKY, Lev S. "Interaction between learning and development". *Mind and society.* 1978

WILLEMS, Edgar. *El oído musical. La preparación auditiva del niño.* Barcelona: Paidós Educador, 2001.

ZORRILLO, Alix. *Juego musical y aprendizaje. Estimulación del desarrollo y la creatividad infantil.* Sevilla: MAD, 2009.